

до суду із заявою про визнання підприємства банкрутом. Як зазначено вище, керівництво підприємства, як правило, знає про цю заборгованість, але свідомо не погашає її на користь рейдера. Більше того, керівництво в подальшому приховує від власника і сам факт порушення справи про визнання підприємства банкрутом.

Надалі розвиток подій може відбуватися таким чином: або ж рейдери знову-таки вимагають від власника «відсутні» за відмову від своїх кредиторських вимог, або активно починають банкрутити підприємство за участю свого арбітражного керуючого з метою ліквідації компанії та викупу її активів за безцінь.

КРИМІНАЛЬНЕ РЕЙДЕРСТВО

Рейдерське захоплення через кримінальне провадження по від-

➤ **ТРЕБА ЗГАДАТИ І ВІДНОСНО НОВИЙ ВИД РЕЙДЕРСТВА — ЗАГАРБАННЯ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ**

ношенню до власника бізнесу — найжорсткіший варіант рейдерства. Власне, «кримінальне рейдерство» — це явище, характерне для країн СНД, адже на Заході такі дії уявити важко.

Суть цього виду рейдерства надзвичайно банальна — власнику бізнесу пропонується два варіанти: або реальний строк за вчинення злочину (якого саме — не важливо, щось обов'язково придумують), або закриття кримінального провадження в обмін на корпоративні права підприємства.

Говорити про те, хто саме виступає рейдером та хто йому при цьому допомагає, мабуть, не варто... Єдине, чим можна трохи заспокоїти, це те,

що таких випадків з 2013 року в рази поменшало, якщо не було і взагалі.

РОЗТЯГНУТИ ПО ШМАТКАХ

Якщо три вишенаведених способи рейдерського захоплення стосувалися всього підприємства в комплексі, то наступні два будуть присвячені окремим складовим бізнесу.

Найбільш вагомим підвидом рейдерства є захоплення нерухомості. Способів такого рейдерства є надзвичайно багато: тут і підrobка документів, і судові рішення, і відчуження активу керівництвом без згоди власника, і оскарження правочинів, на підставі яких було

**Тарас ПОШІВАНЮК, партнер
YUK FCLEX**

Скандальні події довкола спроб рейдерського захоплення ПАТ «Житомирські ласощі» вкотре продемонстрували необхідність негайного удосконалення законодавства України в частині, що стосується правових методів захисту бізнесу від протиправного поглинання.

Хоча варто зазначити, що протягом останніх п'яти-семи років державою зроблено чимало позитивних кроків у подоланні проблем рейдерства. Юристи, які практикують у сфері корпоративного права, безсумнівно, погодяться, що переломним моментом у боротьбі з протиправними захопленнями підприємств було прийняття імперативних норм щодо дематеріалізації акцій, емітованих акціонерними товариствами, та ліквідація інституту реєстратора цінних паперів (держателя системи реєстру цінних паперів). Такими діями законодавець фактично забрав у осіб, які бажають здійснити захоплення того чи іншого підприємства, один із основних інструментів — так званий захід на підприємство через реєстратора. Ця обставина була вкрай важливою, оскільки більшість великих промислових підприємств, тобто тих, які є найбільш цікавими для захоплення, створена у формі акціонерного товариства.

Не менш важливим кроком у подоланні рейдерства було внесення змін до законодавства щодо заборони залучення особового складу правоохоронних органів до вирішення корпоративних конфліктів.

Проте методи та засоби рейдерства удосконалюються разом із законодавством у цій галузі. Якщо проаналізувати документи, пов'язані з останніми спробами протиправних

захоплень підприємств, зокрема ПАТ «Побузький феронікелевий завод» та вже згаданого вище ПАТ «Житомирські ласощі», можна зробити висновок, що станом на сьогодні рейдери насамперед роблять акцент на внесенні змін до Єдиного реєстру юридичних та фізичних осіб — підприємців у частині призначення підконтрольного їм менеджменту з подальшим блокуванням внесення будь-яких змін до ЄДРПОУ (заборона внесення реєстраційних записів) та силовим заходом на територію підприємства.

Єдиною незмінною константою в протиправних захопленнях підприємств як у минулому, так і тепер, на жаль, залишаються судові органи. При цьому, на відміну від минулих років, коли основний акцент робився на рішення спеціалізованих судів, зокрема господарських, зараз інструментом для досягнення злочинної мети є рішення районних судів. Досить часто такі рішення виносяться місцевими судами загальної юрисдикції, які розташовані навіть не в тому ж регіоні, де й об'єкт рейдерського захоплення.

Наприклад, з метою захоплення ПАТ «Побузький феронікелевий комбінат», який розташований у Кіровоградській області, були використані рішення Богунського районного суду м. Житомира, Комсомольського районного суду м. Херсона та рішення третейського суду, що зареєстрований у м. Донецьку.

З метою недопущення подібних ситуацій у майбутньому та цілковитого викорінення рейдерства необхідно насамперед внести зміни до Кримінального кодексу України щодо притягнення до кримінальної відповідальності за участь у діях, пов'язаних із протиправним захопленням підприємств, негайного звільнення суддів, які винесли рішення, що стали підставою для захоплення підприємств, і забезпечити на законодавчому рівні гарантії інвесторів та власників підприємств.